

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM

Nr. 4 2015

HELINGØR MUSEUMSFØRENING - NU OG I FREMTIDEN

Helsingør Museumsforenings foredrag i Smedenes Hus samler normalt mellem 60 og 100 medlemmer. Vi har indtryk af, at mange har rigtig stor glæde af de meget dygtige foredragsholdere, det er lykkes at få aftaler med. Det lille udvalg, der arrangerer foredragene, består af Tom Sinding, Elisabeth Thorsen, Ingrid Dora Jarnbjer og Torben Bill-Jessen. Foredragene er faktisk blevet så populære, at vi et par gange måtte lukke døren, da alle stole og pladser var besatte. Vi er naturligvis kedede af, hvis det er gået ud over medlemmer, der har sat en lørdag af til mødet i deres forening. Men der er desværre begrænset plads. Ikke-medlemmer er velkomne mod betaling af 50 kr., et beløb, de sparer ved at melde sig ind i foreningen. Derved har vi fået ikke så få nye medlemmer.

Lidt tanker om fremtiden

Vi har længe fundet det besværligt at administrere hele fem kontingentsatser og ønsker derfor en forenkling af disse. Bestyrelsen påtænker derfor til generalforsamlingen at stille forslag om at fjerne pensionistfradraget, således at satserne fra 1. jan. 2017 kommer til at se således ud

1. enkelt medlemskab 200 kr.
2. par-medlemskab 250 kr.
3. firmamedlemskab 550 kr.

Hvis det vedtages, vil de nye satser komme til at gælde fra 1. jan. 2017. Det vil styrke økonomien og give mulighed for at fastholde bladet Museum & Forening, samt at årbogen fortsat kan udkomme i den høje kvalitet, som det er sket indtil nu. Det skal fortsat være gratis for medlemmer af gå til foreningens foredrag.

Bestyrelsen

Forsidebilledet

Forsidebilledet markerer på en gang den kommende jul og 175-året for grundlæggelsen af Wiibroes Bryggeri. Wiibroes købt nemlig bagsiden af hæftet »Jul i Helsingør« (udgivet i 1945 af Sten Strube og dagbladet Nordsjælland) til en juleannonce i form af denne tegning og ønsket om en god jul til helsingøranerne i anledning af det første fredår: Hæftets forsidebillede blev bragt i Forening & Museum 4/2014.

FORENING & MUSEUM

Lars Bjørn Madsen (ansvh.)
Torben Bill-Jessen
Eva Arnsfelt Kristensen
Maibritt Bager
Erik Trolle

Tryk: Nofoprint, Helsingør
Lay-out: Lars Bjørn Madsen 2015

Forening & Museum

er et medlemsblad for Helsingør Museumsforening og udkommer med 4 numre om året i februar, maj, august og november. Stof til bladet indsendes til (lbm64@helsingor.dk) eller pr. brev til Helsingør Bymuseum, Hestemøllestræde 1, 3000 Helsingør, tlf: 4928 1800.

Helsingør Museumsforening

Formand: Torben Bill-Jessen
Næstformand: Tom Sinding
Kasserer: Flemming Jensen
Bent Jensen
Ingrid Dora Jarnbjer
Mogens Elchendorv
Elisabeth Thorsen
Eva Arnsfelt Kristensen
John Zilmer

www.helsingormuseumsforening.dk

Nye medlemmer

kan indmelde sig ved henvendelse til administrationen på Helsingør Bymuseum (Mai Larsen-Jensen) Tlf: 4928 1800

Steen opfandt »det skruede underhåndskast«

Af Maria Dalsgaard

Hvis man er håndboldspiller eller interesserer sig for håndbold, kender man nok alt til bolde, der på forunderlig vis skruer sig ind i et mål – og en målmand, der kaster sig til den modsatte side af, hvor bolden med stor træfsikkerhed sikrer det scorende hold endnu et tal på måltavlen.

Engang - under en træningsaften - havde Steen Petersen for sjov prøvet sådan et skud. Han arbejdede med at forfine det mere og mere – bare sådan for sig selv. En dag var der kamp, HIF var forud og ikke i fare for at tabe, og da der kom en chance for skud på mål, ja så fyrede han sin senere så berømte skruebold af, altså et hårdt skruet underhåndskast.

Knud Lundberg var en af spillerne på landsholdet sammen med Steen. Knud arbejdede som journalist og han skrev en kommentar i Aktuelt i forbindelse med, at Steen havde valgt at stoppe sin aktive håndboldkarriere efter det første Danmarksmesterskab i 1951. Det blev dog kun til en pause på 1 år, men det vidste ingen i 1951: »Steen Petersens jernhårde, maskerede afleveringer er i virkeligheden kun begyndelsen til en ny epoke, morsommere, fordi det er et effektivt angrebsvåben rigere.

Steen. Håndbold er blevet morsommere, mere bold. Det er tumleplads for nye idéer – lad os i den forbindelse ikke glemme det mål, hvormed Steen Petersen afsluttede sin karriere. Et underhåndskast, som narrede målmanden Gall (han var målmand på landsholdet og spillede ellers for Universitetsholdet) fuldstændig ved at skrue over en meter avet om. Et skruet underhåndskast må jo »trække den forkerte vej«, netop fordi rotationen får den modsatte retning af overarmskastet. Nye finesser kvikker altid op på et boldspil. Steen Petersen er ophavsmand til hele to – (den anden var den hårde maskerede aflevering). Det er der grund til at takke ham for, nu da han holder op. At denne sæson har været så frugtbar er for en del netop hans skyld. Og den har været frugtbar ikke på idéer alene. De mange kampe har allerede givet antydning af den bredde, vi ønsker os så stærkt.»

Jo, Steen var fremme i skoene, når det gjaldt udvikling af håndbolden. I instruktionsbogen »Se Haandbold og lær«, udgivet af Dansk Idrætsforbund 1953, skriver Aksel Petersen, der var træner for landsholdet og mange andre hold: »Hvem kender ikke Steen-afleveringen, den knaldhårde skræbold frem til spilleren på stregen. Et andet sted refereret til: en hård maskeret aflevering fra midten af banen«.

Det er ikke kun Persson, André og mange andre, der har lært af

En familie med sport på programmet
Steen Petersen blev født den 16. februar 1923 ind i en sportsglad familie, der boede

Knud Lundberg (1920-2002) var dansk sportsmand, forfatter og journalist. (Han læste også medicin) Som sportsmand opnåede han at blive såvel dansk mester som landsholdsspiller i tre idrætsgrene, fodbold, håndbold og basketball. Her ses hans klumme i Aktuelt.

Den karakteristiske tennis- og badmintonhal på Nordre Strandvej dannede også rammen om HIF's første indendørs håndboldkampe i 1941. Hallens historie er beskrevet i Forening & Museum 2/2015.

på Lappen i Helsingør. Steens far, Eiler Petersen, var fra 1934 ungdomsleder i HIF's fodboldafdeling, og familiens fem børn blev alle sjællandsmestre i en eller anden sportsgren. Steen både i håndbold og atletik, og Steens søster Tove i roning. Steens onkel Erland Hansen var en dygtig og kendt fodboldspiller. Steen giftede sig i 1947 med Else, der var med på det hold, der vandt det første Sjællandsmesterskab i kvindehåndbold til HIF.

Fodbold var ikke sagen

Steen begyndte sin boldkarriere som fodboldspiller. »Heldigvis brækkede jeg snart en fodrodsknogle, og så var det slut med fodbolden«, fortæller Steen og griner. »Jeg var god til at score mål, men for langsom på banen«.

»I 1938 kom et engelsk skolefodboldhold på besøg, og de skulle spille fodbold her. Vi i HIF skulle spille mod dem. Vi havde lektor Langdal Møller til engelsk, og han så alle fodboldkampe iført pænt tøj med hat og stok. Han havde set mig score et mål mod englænderne, og efter det begyndte han hver mandag morgen med at spørge »og hvor mange mål scorede så Steen Petersen?«. Det gik der så en halv time med, og det var hele klassen meget tilfredse med. Han havde selv været en habil venstrehalv i Aalborg Chang i sine unge dage. Englænderne var gode til fodbold, men de duede ikke til håndbold - vi tværede dem helt ud«, mindes Steen.

I 1940 tog HIF håndbold på programmet, og Steen var med fra starten.

»Dengang startede vi med 7-mands udenørs håndbold, men gik senere over til det såkaldte markhåndbold med 11 spillere på banen. Der var jo ikke mange sportshaller, så når vi spillede 7-mands håndbold, spillede vi på fodboldbaner, der dog blev gjort

lidt mindre«. Den første kamp skulle spilles i Helsingør allerede i februar, og Steen kom med på førsteholdet. »Og det var jeg såmænd stadig 17 år efter, altså på førsteholdet«, fortæller Steen.

De fik dog allerede fra 1941 lov til at spille indendørs, og holdet spillede en række lokale stævner i tennishallen på Ndr. Strandvej i Helsingør.

I 1943 debuterede Steen på landsholdet, kun 20 år gammel. Han var blot den anden spiller, der kom fra provinsen, og den første spiller fra HIF, der kom på landsholdet. Alle andre fra landsholdet kom fra de store klubber i København, og Steen havde ikke så meget som trænet bare få sekunder med de andre før den første kamp. Det var aldrig gået i dag. Danmark blev besat af Tyskland april 1940, og under krigen fik danskerne kun tilladelse til at spille landskamp mod svenskerne mod, at de også spillede mod Tyskland. Den sidste kamp mod Tyskland blev spillet den 2. november 1941 i Hamburg, og mod Sverige den 18. juni 1943 i Helsingør, hvor Sverige slog Danmark med 11-5. Dertil kom også en kamp mod Ungarn den 20. maj 1942. (Kilde: Dansk Håndbolds historie).

»Der var nogen, der havde opdaget mig i forbindelse med markhåndbolden, og da der i juni 1943 skulle spilles kamp mod Sverige i Helsingør, blev jeg udtaget. Vi skulle spille returkamp mod Sverige i begyndelsen af september i Stockholm. I august skulle vi derfor træne i Valby op til landskampen. Jeg var stået op kl. 4, for det

var en lang rejse til Valby dengang. Men da jeg ankom var der ingen at se. Jeg spurgte en mand jeg mødte, men han kendte ikke til noget. Til gengæld sagde han, at jeg nok hellere måtte skynde mig at komme hjem til Helsingør.«

Det var den 29. august. Samme morgen var det danske forsvar nemlig blevet afvæbnet af den tyske værnemagt. Det skete under kampe, der kostede 23 danske og 5 tyske soldater livet. Dele af flåden var blevet sænket af mandskabet eller forsøgt sejlet til Sverige, for at fartøjerne ikke skulle falde i tyskernes hænder.

I 1946 kvalificerede HIF sig til Danmarks-mesterskabet og i 50 år i træk spillede HIF med i den bedste division. Derefter gik det desværre ned ad bakke.

Indendørs håndbold fra 1950

I 1950 blev Steen udtaget til landsholdets indendørs håndboldhold, og debuten var allerede torsdag den 18. januar mod Sverige. Helsingør Dagblad skriver den 21. januar 1950:

»Efter landskampen i torsdags har hele den danske dagspresse (der var mange artikler også i de store landsdækkende aviser) været enige om, at Steen Petersen, HIF, fik en ualmindelig god debut som centerhalf paa det danske Hold. Han berømmes for sin koldblodighed og gode dirigeren af spillerne i prekære situationer. At Steen spillede virkelig godt er der ingen tvivl om, men

den største kompliment til hans spil gav den svenske udskiftningsleder Curt Wadmark, idet denne efter kampen udtalte, at Steen var den bedste centerhalf Danmark nogensinde har haft i en indendørs landskamp.« En rigtig flot og bemærkelsesværdig udtalelse fra Wadmark, der havde været svenskernes førstemand i en årrække, og havde set alle de svensk-danske opgør, så han måtte jo vide, hvad han talte om.

Begejstring i Helsingør

På klubplan gik det også godt. I 1951 vandt HIF Danmarks-mesterskabet, og det var første gang DM gik til et provinshold. Kampen blev spillet i KB-Hallen, hvor HIF slog Ajax med 12-8. Nogle dage efter skrev Helsingør Dagblad, at det var en stor aften, og »naar stemning og alt andet er borte, staa vore haandboldspilleres præstation tilbage som kendsgerningen, der vil gaa over i idrætshistorien med store bogstaver«. Jo, man var begejstrede i Helsingør. I samme artikel reflekterer journalisten over de forpligtelser dette giver: »Med transmissionen i Radioen og den megen ærefulde Presseomtale med Helsingørs Navn i Overskrifter og Tekst fulgte en fin Reklame for Helsingør By. Faktisk er det ikke faa Gange i Aarets løb vore mange gode Idrætsfolk inden for de forskellige Idrætsgrene gennem deres glansfulde Præsentationer bringer Helsingørs Navn i højt Ry viden om. En saadan Anseelse og Ære forpligter.« Steen fik sin indendørs debut som anfører for landsholdet i februar 1951 i en stopfyldt KB-Hallen mod Sverige. Steen var landsholdets anfører i 25 kampe, og spillede i alt 28 landskampe. Det blev også til 2 gange på det danske landshold til VM. I 1954 i Sverige og i 1958 i Tyskland, hvor Steens hold fik en 4. plads.

Helsingørs danske mestre anno 1951, bagest fra venstre Gunnar Bech-Pedersen, Svend Aage Appel, Per Teilmann, Sven Erik Nielsen, Torben Jørgensen og Steen Petersen med pokalen. Knælende Per Secher, Henning Sejer, Jørgen Larsen og Arne Sørensen

Steen Petersen bæres i guldstol af sine holdkammerater ved Steens jubileumskamp, kamp nr. 25 – VM i 1958.

Bag Jerntæppet

Men der var også stadig landskampe i det oprindelige markhåndbold. Bl.a. spillede Steen landskamp på det 11-mands store hold i Østtyskland i 1956 i Dresden, hvor der var hele 25.000 tilskuere. Inden Dresden spillede de landskamp i Tjekkosllovakiet, og det var, som Steen mindes det, første gang et dansk sports hold blev lukket ind bag jerntæppet. »Det var nok en af de mest spændende ture, fortæller Steen. Turen bød på mange udfordringer med forsinkelser. Vi var nær slet ikke kommet ind i Østtyskland. Vi sejlede i storm fra Danmark den 13. juli, og da vi kom til Warnemünde var toget til Berlin kørt. Men det var ikke det eneste problem. Vi var blevet lovet, at alt omkring visa osv. skulle blive ordnet af tyskerne, men det kendte den tyske paskontrol intet til. Så vi måtte vente en hel nat i et meget uvenligt venteværelse, og først op ad dagen, kom vi videre. Landskampen mod Tjekkosllovakiet fandt sted i Ustin, tæt på den tyske grænse (vi tabte 11-12), før rejsen gik videre rundt i Tjekkosllovakiet, hvor vi over en uges tid spillede 7-mands kampe i både Breno, Pilsen og Bratislava, og sluttede af med en fin afskedsmiddag i Prag, hvor vi igen fik en masse gaver og blev interviewet til radioen. Så gik turen videre til Dresden til landskampen i markhåndbold, hvor vi blev slået grundigt med 15-8, men tyskerne var også rigtigt gode. Turen hjem var også præget af forsinkelser, og vi frygtede igen at strandte et sted i Østtyskland. Men en snarrådig turleder Leo Güntler løste problemerne, og vi var i København midnat, klar til at gå på arbejde fredag morgen.«

Svend Aage Madsen, Ajax, udtalte: »Turen har været en pragtfuld oplevelse, og vi har set og hørt meget, som kan give stof til dyb eftertanke. Vi er alle steder blevet overøst med gaver og elskværdighed, som grænser

Med danmarksmesterskabet i 1951 startede en gloriøs tid for HIF som en af landets store håndboldklubber. HIF vandt DM igen

i 1958 i inddørs håndbold, men også i markhåndbold. Dvs. hele to DM i 1958, og Steen var således med til at sikre tre danmarksmesterskaber til HIF i alt.

til det utrolige«, sagde han til avisen - »og lad os føje til«, sagde rigstræner Axel Petersen ved ankomsten til Hovedbanegården, »at sjældent har vi været ude med et landshold, hvor der har været kæmpet så energisk og så sammenbidt, som tilfældet har været på denne tur. Samtlige spillere har i hver eneste kamp givet sig fuldt ud, og sammenholdet og kammeratskabet på hele turen har været forbilledligt.«

Steen spillede sin landsholdskamp nr. 25 i 1958 i Leipzig mod Polen. DHF's formand Jørgen Sandholt overrakte efter kampen Steen en dejlig tøjbamse med disse ord: »Denne bamse repræsenterer nogle af de egenskaber, vi kan lide hos dig. Du er solid og til at stole på. Det var en dejlig landskamp du spillede i dag, og jeg håber, du må få mange lige så succesfulde fremover.«

Aktiv håndboldkarriere slut i 1958

Steens sidste landskamp fandt sted den 16. marts 1958 i Helsingborg, hvor Danmark tabte 17-14 til Sverige. Det var en revancheckamp for VM, hvor Sverige vandt med et knebent mål i de sidste sekunder. På det tidspunkt havde Steen været på landsholdet i næsten 15 år, kun overgået af Svend Aage Madsen (20 år) og Knud Lundberg (17,5 år).

Helsingør Atletklub, HAK, havde i 1958 besluttet at indføre en medalje, der skulle gives til årets bedste sportspræstation. Det første år gik den flotte præmie, der var af det pure guld (drevet guld), til Steen Petersen. Flere indlæg i Helsingør Dagblad pegede på, at det var Steen, der skulle have præmien. Ludvig Bertram (oldefar til Jens Bertram, der i 2013 blev valgt ind i Helsingør Byråd) og den første formand for HIF's Venner (1941-1944), skrev:

»I mine øjne er der én eneste, der kan komme i betragtning til HAK's guldmedalje – håndboldspilleren Steen Petersen. Han staar for alle som symbolet paa, hvordan en helt rigtig sportsmand skal være, og det, han har udført, er saa stor en præstation, at al diskussion om andre muligheder er over-

flødig. Glæd Steen Petersen – og alle os beundrere ved at give ham medaljen.«

Ludvig W. Bertram havde i 1919 farve-, tapet- og materialhandlen i Bjergegade 16. Ludvig var også naver og en rigtig festlig fyr med fuld fart på, fortæller Steen. Helsingør Dagblad skrev i forbindelse med HAK's store fest og overrækkelse af guldmedaljen:

»Ved en storstilet fest i aftes paa Prins Hamlet blev medaljen uddelt for første gang, og den tilfaldt HIF's fremragende haandboldspiller Steen Petersen. Fru direktør Karina Parkov fra Wibroes Bryggerier foretog overrækkelsen. Det var et yderst populært valg, dommerkomiteen havde gjort, vidnede det store bifald, der blev Steen Petersen til del, om. Mon nogen dansk idrætsudøver kan faa flottere skudsmaal end det, hvormed den nedsatte komite begrundede sit valg. Det lyder som følger:

Undertegnede komite har vedtaget at Helsingør Atletklubs guldmedalje for bedste Helsingørsportspræstation i aaret 1958 tildeles haandboldspilleren Steen Petersen, HIF. Det er ikke aarets to danmarksmesterskaber (både indendørs og markhåndbold), der har skaffet Steen Petersen guldmedaljen. Æren for disse maa han dele med sine holdkammereater, selv om Steen Petersen i vore øjne havde en væsentlig andel i resultaterne. Den store præstation i 1958 fandt vi laa i, at Steen Petersen efter at have trukket sig tilbage (pausen 19951-52) fra turneringshaandbold kunne vende tilbage, ikke alene til sin klubs bedste hold, paa hvilken han som 35-årig fejrede sit livs triumf ved verdensmesterskaberne i Østtyskland, som anfører og som en af de bedste danske spillere – måske den bedste. Denne indsats, som kan måles med internati-

onal maalestok, har vi ikke fundet tilsvarende hos nogen anden kandidat til guldmedaljen.

Steen Petersens moralske egenskaber kan fuldt ud sidestilles med hans indsats på banen. Det illustreres tydeligst af, at han i sine 28 kampe paa det danske landshold er blevet valgt til anfører ikke mindre end 25 gange.

Ved sin indsats og sin altid noble, sportslige korrekte optræden saavel paa banen som udenfor, har Steen Petersen forsvaret sin klubs farver paa allersmukkeste maade i Danmark som i udlandet og har samtidig bidraget til at bringe sin bys navn frem i forreste række paa hæderfuld vis. Derfor valgte vi Steen Petersen og valget var enstemmigt.◀

Men også Steens hustru, Else blev påtænkt. »Fru Parkov glædede alle, da hun ogsaa kaldte fru Steen Petersen frem og takkede hende for sin store andel bag kulisserne samtidig med, at fru Else, selv en dygtig haandboldpige i sin tid, fik overrakt en smuk haandtaske.«

Steen fortæller, at det var en guld-håndtaske! På vanlig beskeden facon svarede Steen til avisen: »Uden mine kammerater og deres indsats havde jeg ikke fået denne medalje ligesom jeg vil fremhæve ledelsen i vor klub. Året efter var det Per Theilmann, der fik præmien, og jeg måtte skrive et stykke i programmet om Per i forbindelse med overrækkelsen«, fortæller Steen.

Ugens sportsportræt

Øg selvfølgelig blev Steen også på den baggrund portrætteret i Helsingør Dagblad i Ugens sportsportræt:

- 35 aar, overassistent i Espergærde Bank.
- Har siden drengesaarene tilhørt HIF, hvor han startede som fodboldspiller og atletikmand.
- Var en glimrende centerforward i fodbold og foreningens topscorer 3 aar i træk som yngling.
- Var i 1938 med til at vinde det sjællandske holdmesterskab i atletik. Deltog i kuglestød og stafeløb.
- Har siden haandboldafdelingens start i 1940 været fast mand paa 1. holdet.

•Har spillet 153 danmarksturningskampe og scoret 308 maal i disse.

- Mere end 50 gange på SHFs unionshold. (Sjællandske Håndbold Forbund).
- Debuterede på haandboldlandsholdet i juni 1943 ved kampen her i Helsingør mellem Sverige og Danmark i markhaandbold. Fik sin debut indendørs i februar 1951 i KB-Hallen mod Sverige.
- Landsholdets anfører i 25 kampe, har i alt spillet 28 landskampe.
- 3 gange været med til at bjærge danmarksmesterskabet til HIF.
- 2 gange været med på det danske landshold til VM. I 1954 i Sverige og i 1958 i Tyskland.
- Særlig kendt for sine fortræffelige armparader og sit straalende blik for frispilning af stregspillere, hvorfor hans naturlige plads altid har været forsvaret som højrebænk eller centerhalf.
- Anfører for HIF gennem mange aar. Meget populær blandt med- og modspillere paa grund af sin altid noble og sportslige korrekte optræden saavel paa banen og udenfor.
- Har deltaget i adskillige ture til udlandet med saavel landsholdet som klubholdet. Har bl.a. været med i Sverige, Norge, Island, Østtyskland, Vesttyskland, Tjekkoslaviet og Svejs.
- Trækker sig nu tilbage fra danmarksturneringsholdet, hvor han vil blive stærkt savnet. Fortsætter dog med at træne og har lovet at træde til, hvis der skulle blive brug for ham.

Efter 1958. Stadig med – nu som træner
Så langt så godt. Men Steen var dog kun en ung mand på 35 år, og slap ikke håndbolden lige med det samme. Han var som i alle årene meget aktiv i selve klubben HIF,

og fortsatte efter 1958 i 2-3 år med at være træner i HIF. I 1962 blev han træner for herrelandsholdet. »Jeg kom på trænerkursus i Vejle og tog trænerkørdiplom. Det var egentlig et kursus over en 3 årig periode, men jeg kom ind på 2. år. Vi var nok afsted 14 dage om året. Jeg var træner på landsholdet, da vi spillede VM i Tjekkoslovakiet i 1963.«

Ingen løn som træner

Efter VM i Prag i 1964 valgte Steen at stoppe som træner for landsholdet:

»Dengang fik man ikke en krone for sin indsats, fortæller Steen, hverken som spiller eller træner. På landsholdet fik vi dog vores tøj og oftest rejsepenge. Jobbet som træner var et meget krævende job, og det kan man ikke byde sin familie i mange år. Jeg kunne jo ikke bare tage fri fra mit arbejde i banken, så ved de mange rejser måtte vi bruge vores sparsomme feriedage, og det gik ud over tiden sammen med familien.«

»Det kan godt være, at jeg som voksen spiller ikke tjente en rød reje, hverken som træner eller spiller, men jeg havde dog en kort professionel karriere. En dag i skolen (Lundegade Skole), hvor vi ikke havde nogen lærer, skulle viceskoleinspektør G.V. Elkjær tage sig af os, og vi blev sat til at spille langbold i den lille gymnastiksal, der hørte til skolen ved Marienlyst Allé. Under kampen kaster jeg mig for at gribe bolden. Så fløjter viceskoleinspektøren, og han fi-

Landsholdet på vej til DDR til kamp i Dresden i 1958. Fra venstre Per Theilmann, Steen Petersen og Aage Holm Petersen fra AGF, som Steen spillede mange landskampe med. Hvem kvinden i midten er ved Steen ikke.

sker en 10-øre op af lommen. Det gentog sig, så den dag tjente jeg 20 øre.

Så jo, jeg var prof fra en tidlig alder, fortæller Steen med et lunt smil. Viceskoleinspektør Elkjær var også sportsjournalist på Helsingør Dagblad i mange år, og skrev den bog, der blev udgivet i anledning af HIF's 50-års jubilæum.

Fra 1959 blev Steen formand for udtageskomiteen for landsholdet, og senere for instruktionsudvalget i DHF, Dansk Håndbold Forbund. Steen rejste som formand for udtageskomiteen rundt i hele landet, og fandt frem til hvem, der kunne spille sammen. »Vi tog gerne 3 mand fra en klub på en gang, for de var som regel godt samspillede«, forklarer Steen.

En lang og spændende karriere

»Det mest spændene var nok, da vi vandt DM for første gang i 1951. Men det var også sjovt at være træner for pigeholdet i HIF, hvor der på en sæson skete en meget stor fremgang. Ellers var det ikke altid lige skægt, når spillerne kom daskende 15 min for sent. Og det var selvfølgelig også sjovt at »opfinde« det skruede underhåndsskud, der nu bruges rigtig meget. Jeg glemmer al-

»Som jeg husker blev dette foto lavet som samlemærke, som man kunne få i sin Havregrynspakke. Det var Knud Lundberg, der stod for det, og jeg fik en stak af dem selv.«

drig målmanden, der overhovedet ikke så, at bolden røg i kassen,

en meter avet om, første gang jeg fyrede den af.

Men meget har været rigtig spændende«, fortæller Steen.

»Jeg er nok den eneste i Danmark, der har spillet på landsholdet ved 2 verdensme-

sterskaber, været træner ved et VM, og ved mit 4. VM i Stockholm var jeg med i ledelsen, nemlig i forretningsudvalget i Dansk Håndbold Forbund, DHF. Da jeg kom i forretningsudvalget mente de, at jeg skulle tage kassererposten, men det ville jeg ikke. Jeg var jo også kasserer i banken. Så de måtte lave organisationen om,« mindes Steen og smiler.

Lidt faktisk om Steen Petersen

Født den 16. februar 1923, 4 søskende, gift med Else Rasmussen i 1947. I 1980 flyttede Steen og Else til Hornbæk. De overtog Elses mosters hus på Kirkevej 5b. Elses tipoldefar var kaper og byggede Kirkevej 5 i begyndelsen af 1800-tallet.

Steens mor var flittig til at samle udklip fra aviserne. Det blev Steen glad for senere, og bøgerne giver et fint billede af en spændende karriere.

KL 2012

FORENINGS

November-januar 2015-16 *nyt*

Så er det tid at minde medlemmerne om kontingentbetalingen. For at vi alle skal have glæde og gavn af foreningens virke, må der penge i kassen. For kontingentet modtager I bladet Forening & Museum, årbogen, gratis adgang til foredragene og den frie adgang til kommunens museer. Derfor beder vi om, at 2016-kontingentet bliver betalt inden årsskiftet med følgende beløb:

1. enkelt medlemskab 200 kr.
2. par medlemskab 250 kr.
3. enkelt pensionistmedlemskab 150 kr.
4. par pensionistmedlemskab 200 kr.
5. firmamedlemskab 550 kr.

-som kan betales ved bankoverførsel til foreningens konto, reg. 2255, konto **1905639169**.

Husk at påføre betalingen medlemsnummer, navn og beløb.

HUSK KONTINGENTET

En firedages tur til Hamburg

Museumsforeningens udvalg for flerdagesture er i fuld gang med at planlægge en ny flerdagestur 28.-31. maj 2016; denne gang til Hamburg, for der var jo stadig langt til Harzen og navnlig hjem.

Turen gennemføres som sædvanlig med Ørslev Rejser. Det er den gamle cirkushest John Zilmer, der planlægger rejsen og fortæller undervejs om historie, kalkmalerier, geologi m.m.

Dag 1. Afgang fra Helsingør Station ved Sundkroen kl. 07:00. Vi skal til Stevns Klint, som for nylig er blevet optaget på FN's naturarvliste. Zilmer vil fortælle om klintens tilblivelse, og om hvorfor den er optaget som naturarv. Vi vil besøge Stevns Museum, høre om Stevnsfortet under den kolde krig og bese Højerup Kirke, klinten og kalkbrud. Som sædvanlig vil vi også bese nogle kirker og den gamle by Stege, hvor vi spiser frokost. Vi kører ad de små veje over Bogø til Farø. Vi tager over Rødby-Puttgarden til Bergedorf lidt øst for Hamburg, hvor vi bor tre nætter på det firestjernede hotel Ramada. Bergedorf er en lille by, der er blevet opslugt af Hamburg ligesom Brønshøj, Valby og Vanløse er blevet opslugt af København. Der er mange hyggelige cafeer m.v. i Bergedorf.

Dag 2 kører vi forhåbentlig uden al for megen trafik en stille søndag til Hamburg, hvor vi vil køre lidt rundt med bussen og besøge forskellige interessante steder, »Speicherstadt og Kontorhausviertel«. Der bliver så udpeget et sted, hvor bussen holder ved aftenstide, for at køre dem, der ikke er faret vild på Reeperbahn eller måske Sct. Pauli, tilbage til hotellet til middag og nattehvil. Søndag kl. 18.00 er der »Carl Maria von Webers Jægerbruden« på programmet i operaen i Hamburg. Ørslev vil gerne formidle en tur i operaen, hvis der måtte være interesse derfor. Det skal der naturligvis betales ekstra for. Vi har fået Ørslev til at reservere 23 pladser á 67 euro og 31 pladser á 77 euro. Billetter kan bestilles ved tilmelding til turen hos Elisabeth Thorsen. Det skal ske hurtigst muligt, fordi vi kun har reservationen til 15.december 2015.

Dag 3. Ja, for der bliver to dage i Hamburg, og når vi nu er i storbyen, må vi da opleve lidt mere. Alle får en oversigt over bybanen. Hvis nogle f.eks. gerne vil se Hagenbecks berømte dyrepark, kan de blive sat af der og må så selv finde videre. Turen går derefter til den indre by. Vi følges ad så længe som muligt, og Zilmer vil vise og forklare. Derefter bliver der frit til »Einkaufsbummel«. Vi mødes ved det udpegede busholdsted og kører tilbage til hotellet til middag.

Dag 4. Sidste dag kører vi nordpå ad motorvejen til Aabenraa, hvor vi lidt nord for byen skal se og høre om Knivsbjerg-monumentet. Herfra ad smukke veje til Haderslev, hvor vi ser domkirken og spiser frokost. Videre over Fyn til Nyborg Slot, Danehofsloftet. De der har lyst kan gå ind for egen regning og se slottet. Zilmer vil forinden have fortalt om bl.a. Magna Charter og Erik Menveds håndfæstning. Så går turen hurtigst muligt ad motorvejen til Helsingør med ankomst ud på aftenen.

Prisen på turen for medlemmer, der omfatter bustransport, tre overnatninger på et godt hotel, tre gange middag, tre gange morgenbuffet andrager 2.725 kr. pr. person i dobbeltværelse. Tillæg for enkeltværelse 575 kr.

Udvalget håber, at turen vil falde i Jeres smag, og i givet fald er der tilmelding til Elisabeth Thorsen: telefon 49217808 eller e-mail elisabeth.p4@gmail.com.

Kommende foredrag

Lørdag 21. november

Erik Nørr: Skolen i starten af 1800-tallet

Erik Nørr, der er seniorforsker, dr.phil., tidligere arkivar ved Landsarkivet for Sjælland og Rigsarkivet, vil fortælle om skolelovene af 1814 og skolevæsenet på land og i by i 1800-tallet.

I anledning af 200-års jubilæet for skolelovene af 1814 udgives der en ny stor dansk skolehistorie i fem bind. Erik Nørr fortæller om dette værk og om gennemførelsen af skolelovene af 1814 i praksis. Hvorfor skulle der hele fem forskellige skolelove til? Hvilken betydning fik det, at skolelovene blev udstedt i 1814, som var præget af statsbankerot og afståelsen af Norge? I foredraget behandles forskellene mellem undervisningen på landet og i byen. Var der forskel på den undervisning, der blev tilbudt drenge

og piger; fattige og rige, og var der en særlig undervisning for handicappede? Et andet vigtigt emne er lærerne og deres uddannelse, aflønning og arbejdsopgaver i undervisningen og i kirken. En væsentlig forudsætning for gennemførelsen af skolelovene var kampen for at få børnene til at møde i skolen frem for at vogte kvæg eller arbejde i håndværk og på fabrik.

Foredraget vil også fortælle om de protokoller og indberetninger, som skulle føres efter de nye skolelove, og som kan anvendes som kilder af skole- og lokalhistorikere.

Stråtekt skole opført efter 1814

Lørdag 30. januar 2016

Sebastian Olden-Jørgensen: Herluf Trolle: manden og myten og lidt om Helsingør

Sebastian Olden-Jørgensen: »Herluf Trolle: manden og myten og lidt om Helsingør« Herluf Trolle (1516-65) står i den historiske erindring som "den lærde søhelt", der døde af de sår; han pådrog sig i kamp for kongen og riget. Sammen med sin hustru Birgitte Gøye stiftede han også Herlufsholm Skole, og vi må heller ikke glemme, at han i en tiårig periode var lensmand på Krogen og satte sit præg på Sankt Olai Kirke. Men hvad er kendsgerninger, og hvad er myte? Foredraget vil både afmontere gamle myter og præsentere nye kendsgerninger, bl.a. med relation til Trolles virke i Helsingør.

Sebastian Olden-Jørgensen er student fra Helsingør Gymnasium i 1983, blev i 1997 Ph.d. i historie ved Institut for Historie, Københavns Universitet. Ph.d., og er nu lektor på Saxoinstituttet på København Universitet. Han har bl.a. skrevet bogen "Stormen på København 1659: Et københavnsk og nationalt erindringssted gennem 350 år" der udkom i 2011.

Lørdag 27. februar 2016

Thorbjørn Thaarup: Nederlænderne i Øresund
o. 1560–1690

De Forenede Nederlande var fra midten af 1500-tallet til først i 1700-tallet den dominerende maritime magt i Europa. Både politisk, økonomisk og teknologisk rakte deres indflydelse mod Norden. Fra dansk side importerede man viden fra den store handelspartner mod sydvest. Men hvordan og hvor meget påvirkede denne import det danske samfund?

Helsingør var i nederlændernes storhedstid Danmarks hoveddør. Det var her skibene, varen og søfolkene først mødte Danmark, og det føles naturligt netop i Helsingør at diskutere hvilke varige teknologier nederlænderne efterlod sig. Vi møder kongen, kartografen, fyrbyggeren, tolderens og mange andre personer, der på hver deres måde havde med nederlænderne at gøre og på hver deres måde kæmpede med dem og mod dem. Thorbjørn Taarup er historiker og geograf samt inspektør på M/S Museet for Søfart.

Lørdag den 2. april 2016

Iben Vyff: Olga Eggers – fra Socialdemokrat til nazist og antisemit. (Omtales nærmere i næste nummer)

**VORE FOREDRAG FINDER STED KL. 14:00 I
SMEDENES HUS, STRANDGADE 46, HELSINGØR**

E-mail-adresser

Vi har i ny og næ sendt meddelelser ud på e-mail om vore arrangementer. Ordningen med e-mail er jo god, men det kræver, at vi har den korrekte adresse. Hvis du ikke har fået disse meddelelser fra Museumsforeningen, er det fordi du ikke har en e-mail-adresse, eller den ikke er i vores kartotek. Det er en stor hjælp for os, at vi på den måde kan sende en meddelelse ud, det kan være aflysning eller særlige tilbud. Derfor opfordrer jeg igen til at I sender mig Jeres e-mail-adresser. Den vil kun blive brugt til foreningens oplysninger. Har du ingen e-mail-adresse må vi prøve at klare os på den gamle måde.

Derfor, hvis du ikke har modtaget nogen e-mail fra os, måske har skiftet adresse, send da venligst din e-mail-adresse til formanden, tb-j@stofanet.dk

Med venlig hilsen Torben Bill-Jessen

**HELSINGØR
BYGGEDE SKIBE**

SÆRUDSTILLING PÅ VÆRFTSMUSEET
Allégade 2, Helsingør 12. november 2015 - 31. oktober 2016 www.helsingormuseet.dk

hvor Elses mor og moster var vokset op. I blad nr. 94, der udgives af Hornbækegnen, lokalhistorisk forening og arkiv, kan man læse om Else og hendes slægts historie. Bladet hedder »Kirkevej 5, slægten efter kaperskipper Lars Nielsen«. Steen og Else blev en del af lokalsamfundet, hvor Steen sørgede for at få Hamlet-revyen til Hornbæk for at skaffe penge til byggeriet

af Hornbæk Hallen. Steen gik på pension i 1984 efter godt 44 år i Helsingør Omegnsbank (Privatbanken), hvor han var blevet ansat den 1. februar 1940. I mange år var Steen aktiv i Hornbæk Historiske Forening og lokalarkiv. Steen er æresmedlem af HIF og HIF's Venner. Steen Petersen bor fortsat på Kirkevej, og følger ivrigt med i nutidens håndbold på TV.

MONTEBELLOS NYE GRANSKOV

af Lars Bjørn Madsen

I september 1924 kunne man læse følgende i Ekstra Bladet:

»Kurgæsterne paa Montebello har dannet en Forening med det noget mærkelige Navn »Montebello ny Granskov«. Formaalet er imidlertid udtrykt i Navnet og gaar ud paa at omskabe et stort, smukt Areal mellem Montebello og Kronborg Ladegaards Park til Granskov.«

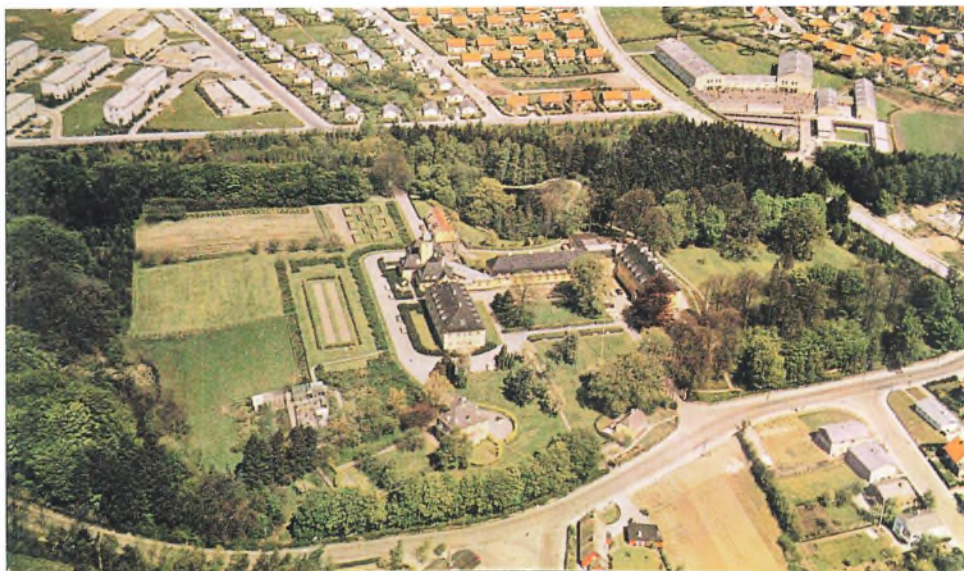
Foreningen, der skulle administreres af Kuranstalten, var allerede blevet stiftet den 31. december 1923 og havde som sit erklærede formål, »at beplante Dele af Kronborg Ladegaards Jorder, dels til Udvidelse af de allerede eksisterende Skovpartier, og dels til Dannelse af nye Læbælter«. Enhver kunne blive medlem mod at betale 10 kroner, eller mere, hvis man ville. Halvdelen af foreningens indtægter skulle henlægges til »amortisering af jorden«, altså til afskrivning af gælden. Foreningens bestyrelse skulle bestå af Montebellos overlæge, samt 4 medlemmer, »der selv vælger formand og supplerer sig selv«.

Det var tilsyneladende gået godt med den nye forening, for den 30. august 1924 kun-

ne Helsingør Avis levere en fyldig artikel om foretagendet:

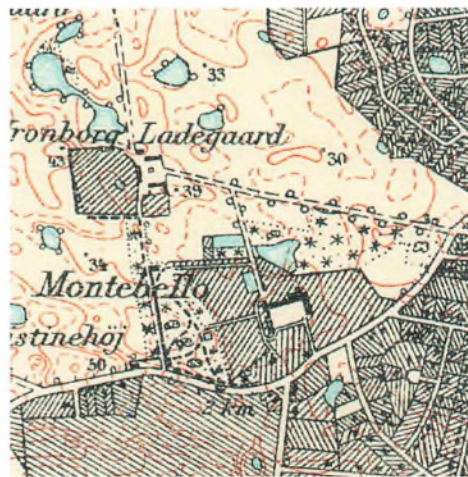
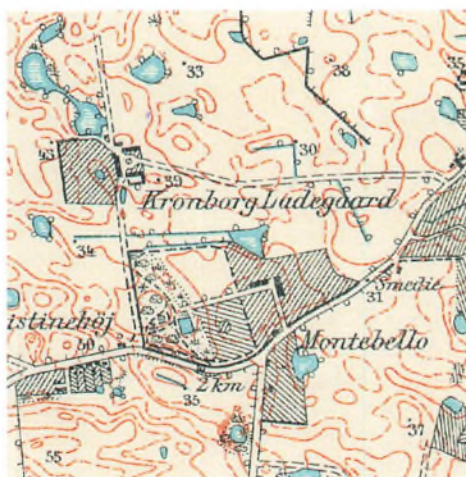
»Der er henrivende ude på Montebello i disse straalende Eftersommerdage, hvor det skønne, velholdte Have- og Parkanlæg om de stilfulde Bygninger viser sig fra sin allersmukkeste Side. Vi kunde da heller ikke modstaa Fristelsen, da vi i Gaar Eftermiddags kom forbi, men forcerede Jernporten for at søge Inspektøren, Kaptajn Volkersen og gaa en Runde med ham paa dette herlige Sted.

Som vore Læsere vil huske, omtalte vi i sin Tid den i Fjor af Kuranstaltens Gæster stiftede Forening »Montebellos nye Granskov«, og ganske naturligt gik Vandringen ogsaa til det Sted, hvor denne Forøgelse af Kuranstaltens Skovareal efterhaanden vil komme til at gøre sig gældende. Det vil erindres, at det paagældende Areal er beliggende imellem Kronborg Ladegaards Have og Montebellos Park, et herligt kupe-ret Terræn, hvor i Øjeblikket Slaamaskinen arbejder i de bugnende Marker. At her vil kunne skabes noget meget skønt en Gang ad Aare gennem den paatænkte Beplantning, har man forøvrigt allerede et ypper-

ligt Bevis paa i den femaars Granplantning, som er skudt op langs Parkens Nordside og nu staar som et Vidnesbyrd om de ualmindelige Betingelser, der her er til stede for denne Træarts Udvikling og Trivsel. Disse Graner har allerede en Mandshøjde og det sidste Skud, de har sat i Vejret, maaler næsten overalt mere end en Alen i Længden. Der er en Yppighed og Kraft i disse Træer, som forøvrigt veksler med en Bestand af unge Birk, noget, som gør det

Hele endnu mere tiltalende, idet disse to Træsarter jo i ganske særlig Grad klæder og fremhæver hinanden. I Fortsættelse af denne Plantning er saa den nye begyndt [se billedet side 13]. Der er lagt for med 1 Td. Land, idet den unge Forening foreløbig er henvist til at tage smaa Skridt, men efterhaanden som dens Medlemstal stiger - og det har stadig i den Henseende peget i den rigtige Retning - vil man gaa hastigere frem mod Maalet, at skabe Forbindelse

Postkortfotografiet øverst side 12 viser Montebello omkring 1965, hvor Kronborg Ladegaards jorder (øverst til venstre) er udstykket til boligbyggeri og Gurvevej Skole er opført (til højre). Det skovbevoksede område, der i dag mestendels er ødelagt mod øst til fordel for boligbyggeri (Montebello Park), består af mange træsorter, men de mørke graner ses dog tydeligt på billedet. Luftfotografi af Sylvest Jensen, Hillerød. Udateret.

Nederst side 12 ses udsnit af topografiske kort fra henholdsvis 1929 og 1943. På kortet fra 1943 er den nye granskov vokset så meget op, at den er angivet på kortet. Kort- og Matrikelstyrelsens arkiv.

mellem de to Haveanlæg ved denne Granskov. Som nævnt, er Arealets Beliggenhed særlig smukt, og de tre smaa Fiskedamme, eller Smaasøer, som findes her og som allerede nu er noget af en Idyl, omkransede, som de er af høje Siv, hvor Dunhammeren nikker, vil indgaa som Led i det nye Anlæg sammen med den lille Kanal og give dette en Afveksling, som yderligere forhøjer dets Tiltrækning. Den nye Plantning staar udmærket, paa sine Steder endog fortrinligt, og vi begriber derfor Inspektørens glæde over at dette Plantningsarbejde er kommet i gang og paa den fornøjelige Maade, at Stedets vekslende Beboere er blevet interesserede i det gennem deres lille Foreningsbidrag. Der er allerede Planer om Afstikning af de nye Spadsereveje

gennem Granplantagen, og de i Forvejen saa smukke og afvekslende Ture derude vil jo blive i høj Grad forøgede derved.

Det har iøvrigt været en udmærket Sommer for Kuranstalten, der endog i en Periode havde 90 Kurgæster. I Øjeblikket er der ca. 70, et Antal, der næsten kan betegnes som konstant. Blandt Gæsterne for Tiden kan nævnes et par franske Damer, som har fundet særlig Behag i Opholdet og er begejstrede for alt, baade ude og inde. Fremdeles Greve Kragh-Juel-Vind-Frijs, Juellinge, Baron Lerche, Lerchenborg, Professorerne Gammeltoft og Lundsgaard og fhv. Borgmester, Sparekassedirektør Siboni, Skive. Kuranstalten har fornylig haft den Glæde fra en Patient at modtage som Gave et Finsen Kulbuelys-Apparat, som er meget benyttet af Patienter med Reumatisme og Gigtlidelse.«

I *Forening og Museum* er der tidligere skrevet artikler om Kuranstalten Montebello:

Kirsten Lind: En barndom på overdrevet. 3/1988.

Kirsten Lind: En epoke i Montebellos og mit liv. 1992/1.

Helge Tovborg-Jensen: Dagligliv på Kronborg Ladegaard. 2008/1.

»Montebellos nye Granskov« er her fotograferet til et postkort. I baggrunden ses Kronborg Ladegaard.

Sandsten til kirker og slot

af Jonna Gustafsson Nielsen

Vigtige sten for konger og bønder

Sandstensbrydningen i den sydsvenske by Laröd lidt nord for Helsingborg har spillet en betydelig rolle i Laröd's lange historie. Det begyndte sandsynligvis allerede i 1100-tallet, da Lunds Domkirke netop byggedes i sandsten og snart blev et forbillede for mange danske kirker.

Et pragtfuldt bygningsværk på nært hold er Vålinge kirke (herunder) som er muret med sandsten fra Laröd. Her har man anvendt den bedste kvalitet (den lysegrå). Vålinges nuværende kirke opførtes i 1500-tallet, på tomten af en tidligere kirke opført i 1200-tallet. De nuværende mure til langhuset er udvendigt forsynet med kvaderhugne sandsten, som stort set nok stammer fra den oprindelige kirke.

800 år gamle sten

Disse sandsten fra Laröd blev således brudt for ca. 800 år siden og ser i dag helt upåvirkede ud. Man fristes til at spørge sig selv, om nogle af dagens byggematerialer er lige så holdbare som Larödstenene. Det skulle da lige være granit!

Sandstensbruddene, der fandtes langs kysten, grænser i syd til Skingeli (vejen,

som går langs Sofieros grænse i øst), Bengt's vej, og i nord Wachtmeister's vej ned mod vandet. (Kortet herover viser Laröd og nærmeste omgivelser i 1837).

Da Skåne var dansk, var det ofte russiske og svenske krigsfanger, som udførte det tunge arbejde med brydningen. Larödbønderne stod dog i sagens natur pligtskyldigt for det væsentlige af arbejdet - måske lidt mere end rigeligt! I Skånske Tegnelser (Rigsarkivet) finder man således en alvorlig formaning til bønderne, dateret den 22. maj 1576: »Da kongen (Frederik den Anden) til Byggeriet ved Krogen (senere Kronborg) behøver nogle hugne Stene og har bragt i Erfaring, at de »barre« og bryde Stene i Stengravene dér og siden sælge Stenene eller hugge dem i Hvættestene, forbydes det dem herefter at sælge Stenene eller hugge dem i Hvættestene, og det befales dem at tilbyde Lensmanden paa Helsingborg Stenene, da Kongen vil give samme Pris derfor som andre. Enhver, der forser sig herimod, vil blive straffet!«

At kongen med sit byggeri af Kronborg havde væsentlig indflydelse på dagligdagen i Laröd, ses også af en meddelelse til gårdejeren Albret Oxen dateret 11. april 1577. Kongen havde nemlig erfaret, at denne havde nogle sten liggende i Laröds stengrave, og at der er et »skønt stenbrud« ved hans gård i nærheden. Kongen giver derfor ordre til at tage stenene til sit brug og anmoder Albret Oxen om at afstå dem til den pris, de er værd, samt tillade kongen at bryde nogle sten på gårdens grund, såvidt det kan ske uden skade for ejendommen. Kongen vil til gengæld »bekende det med al gunst«.

Vi finder også i Skånske Tegnelser en bekendtgørelse dateret 5. maj 1580, hvori det oplyses, at da »Bygningen paa Kronborg« endnu ikke er helt færdig, og der fremdeles vil blive brug for en stor mængde sten af samme slags, som brydes i »Lafuerødtz [Laröds] Stengrave« i Helsingborg Len, hvilke det dog vil falde kronens bønder i lenet besværligt at bryde helt alene, skulle de efter nærmere tilsigelse af Hans Skoufgaard hver arbejde 6 dage i nævnte stengrave, og både ved deres ankomst og bortgang lade deres navne notere på skriverstuen i Helsingborg. At stenbruddene i Laröd var ganske leveringsdygtige, ses ved, at ikke kun Kronborg, men også mindst 10 danske kirker er helt eller delvis bygget af sten fra Laröd.

Med pram over Sundet

Et af de i dag mest synlige brydningssteder er den såkaldte »Kronohålan« (ved Skingeli, hvor spejdergården ligger i dag). Her tog man bl.a. stenene til Kronborg, hvorfra de fragtedes på særlige pramme med lav

Når man går på stranden langs Øresund ud for Laröd, kan man stadig fornemme, hvilken ressource, sandstensklipperne har udgjort. Ganske praktisk har det også været, at stenene nemt kunne sejles over sundet i fladbundede pramme med dybgang på ca. 1 meter. Fotografier: Christina Gustafsson 2014.

dybgang over sundet. Endnu kan man under rette vejrforhold se resterne af bryggene i form af egetømmer syd for broen ved Larödbadet. I 1658 ophørte den omfattende brydning af sandsten.

Laröd-boerne fortsatte dog frem til begyndelsen af 1900-tallet med at bryde sten til byggemateriale og fremstilling af slibesten. Området deltes op i lodder fra Landborgen ned til kystlinien. Disse udloddedes en gang om året til de forskellige indehavere, som kunne hugge sandsten til eget behov og salg. Arbejdet i stenbrudet begyndte årligt den 1. februar og fortsatte til foråret begyndte, hvor markarbejdet skulle begynde.

Bruddet var 15 meter dybt og var beliggende ca. 100 meter nord for den sydlige stenbrudsgrænse. For at holde bruddet tørt for vand, anvendte man en lokomobil til brug for pumpningen.

Den brudte sandsten lagde man på stranden

Man brød også en dårligere kvalitet af sandstenen, som man kaldte skifer eller mere lokalt for hall, da stenen lå i nærmest løse flade lag, der kunne tages ud som skiferstykker eller fliser. Et smukt eksempel på anvendelsen af disse finder man i gartnerboligen til det blandt helsingoranere nok så bekendte tidligere kongelige lystslot Sofiero, lidt nord for Helsingborg. Fotografi: Lars Lövgren 2013.

Selve brydningen ophørte i 1906 efter en storm, som fyldte bruddet med sand og vand.

Stranden eroderede

I gamle dage gik vejen mod nord fra Helsingborg og kaldtes for Kullavägen. Men på grund af kulbrydningen i vandkanten, eroderede stranden og vejen med den. Man har fundet grubegange ved Laröds søndre badestrand, og ældre fiskere husker, at de har leget i disse gange. Selv Carl von Linné omtaler disse i sin Skånerejse.

Man kan idag glædes over de fine sandstensformationer som findes flere steder i den gamle kystkrænt ned mod Øresund; dog skal man vide, at de på mange steder findes på privat grund. I forbindelse med en af de meget store storme, bl.a. i 2013, er der nu blotlagt flere brud, som kan besigtiges fra offentlig strand.

Artiklen baserer sig bl.a. på Kaj-Åke Dahlström, der i foreningsbladet »Vårt Laröd« nr. 36 og 37, 2013 skriver om sandsten til Kronborg.

i ligeså mange bunker, som der var delejere, og så trak man lod om bunkerne. Derefter kørte hver sin bunke hjem, hvor man efterfølgende sad og bearbejdede stenene til slibesten, som blev solgt i hele Sverige. Når man ser i kirkebogen fra 1800-tallet, vil man bemærke, at mange Larödboere døde af stenlunger, hvilket formodentlig var en følge af deres arbejde med sandstenene. For at beskytte sig mod stenstøvet, havde man ellers fundet på at hælde vand på stenen og binde en fugtig klud for mund og næse, men det var åbenbart ikke nok. Da sandstenen var ved at være opbrugt, begyndte man i stedet at interessere sig for den stenkul, som fandtes i aflejringerne, og som kom frem i visse lag af sandstenen. bl.a. ved Sofieros »Hovmarskalksvillan«.

Skanseøre Batteri

Efter englændernes nok så velbeskrevne uanmeldte besøg i Helsingør 1801, valgte man at forhindre lignende episoder ved anleggelse af en række forsvarsanlæg langs Øresundskysten. Et af disse var Skanseøre Batteri, der blev opført i 1808 under opsyn af major d'Aubert og var udstyret med 10 kanoner og 2 haubitzer. På batteriet var et grundmuret vagt hus. På maleriet, der findes i Museet for Søfart, ses batteriet, der på det tidspunkt (ca. 1840) var ude af brug og i stedet blev benyttet af Trykkerdammens fiskere. I dag minder Skanseørevej om det hedengangne batteri.

Da Helsingør tog imod krigens ofre

Af Jørgen Lind

Udbruddet af Første Verdenskrig for et århundrede siden blev markeret ved en lang række arrangementer i 2014, fortrinsvis i Frankrig.

Her i Helsingør har vi et blivende minde om verdenskrigens slutning i form af de franske krigergrave på Helsingør Kirkegård.

I januar 1919 kom de sidste franske soldater til Helsingør, de fleste nedbrudte på sjæl og legeme, men før vi skal høre om den velkomst, helsingoranerne gav dem, skal baggrunden lige trækkes op.

Efter fredsslutningen 11. november 1918 skulle tusinder og atter tusinder af krigsfanger, som nu opholdt sig i tyske lejre, hjemsendes til de lande, de kom fra: Frankrig, Belgien, Rusland, Storbritannien, USA. Hjemsendelsen skulle foregå via

Begravelserne af de franske militærfolk i Helsingør samlede et stort sørgeoptog. (Billede fra Illustreret Tidende 19. januar 1919.)

Danmark, da de tyske veje var totalt ødelagte efter krigen. Krigsfangerne blev sejlet til København, hvor de blev indkvarteret i militærlejre, indtil der kunne skaffes transport til deres hjemlande.

Helsingør kom ind i billedet, da lejrene omkring København efterhånden ikke kunne rumme flere. Horserødlejren blev derfor gjort klar til at tage imod fangerne. I december 1918 modtog man de første, og i januar 1919 de sidste krigsfanger fra Tyskland – samtidig med at hjemsendelserne var begyndt.

»Hos de Haardtsaarede«, lod billedteksten i Illustreret Tidende 19. januar 1919 til dette fotografi fra Horserød Lejren.

På det tidspunkt herskede den spanske syge, der også havde ramt flere af de ankomne krigsfanger. Andre var syge og svækkede i forvejen, og de hårdest ramte blev derfor indlagt på det daværende garnisonshospital på Claessensvej. Bygningerne er senere bedst kendt som domicil for kommunens daværende skatteforvaltning. Flere af soldaterne afgik ved døden under indkvarteringen; de fleste i januar 1919 – netop i de dage, da de sidste af deres kammerater ankom fra Tyskland til Helsingør.

De afdøde blev med velvilje fra »Komiteen for franske Krigsfangers Modtagelse i Helsingør« begravet i et dertil indrettet anlæg på Helsingør kirkegård. Det var udført efter tegninger af gartner G.N. Brandt, og her blev der i november 1920, på den franske republiks 50-årsdag og på andenårsdagen for våbentilstanden i verdenskrigen opstillet »Det franske Krigermonument«, tegnet af arkitekt Poul Holsøe.

Vi elsker Danmark

Ugebladet Illustreret Tidende lod en journalist og fotograf dække begivenheden, som blev skildret i bladets udgave 19. januar 1919. Reportagen indledes sådan:

»Udenfor Helsingørs Havn ankrede Kl. 11 Form. fire Transportdampere ankomne fra Danzig med Franskmænd om Bord.

Til Havnen ankom Kl. 12 ½ Helsingørs højeste Officerer og Embedsmænd, den franske Legation og Horserød Lejrens Office-

rer, derforuden nogle Underofficerer, som skulde føre Franskmændene til Lejren – samt Helsingør Garnisons Musikkorps, der opstilledes paa den yderste Havnemole. Da Kl. var 1, drejede det første Skib om Havnehovedet – langs Skibets Ræling og paa øverste Dæk stod Franskmændene og stirrede mod det nye Land, som de kun kendte af Navn – »Marseillaisen« bragte dem det første Velkommen – og med blottede Hoveder og taarevædede Øjne sendte de begejstrede Tanker til deres fjerne Fædreland. En fransk Officer, der stod paa det øverste Dæk mellem to danske Sygeplejersker, udbragte et Leve Danmark! Vi elsker Danmark – dets Navn bor i vort Hjerte! Så meget havde de dog hørt om vort Land, at denne Udtalelse sikkert var velment.

Lyngsuppe og Hundekiks

Efter at det første Skib var tømt for sin dyrebare Last og disse glade Mennesker var forsamlede paa Kajen, udbragtes et Vive la France! og de danske Officerers Fruer og Legationens Damer overrakte Soldaterne det franske og det danske Flag, Cigarer og Cigaretter, og derefter blev der kommanderet Afmarsch til Lejren.

Med den første Kolonne gik vor Fotograf og jeg. Vi fandt snart en veltalende Franskmænd, der fortalte os om Soldaternes Savn og Lidelser og ikke mindst deres Længsel efter Hjemlandet og deres Kære.

Hvordan har De levet? spurgte jeg. Levet! Vi har slet ikke levet – vi syntes ikke mere, der var Liv til – i det sidste halve Aar har vi kun spist Lyngsuppe med Roer i, drukket Lyngte og dertil lidt Hundekiks – det er hele Variationen.

Hvordan tilbragte De Juleaften i Fangenskabet?

Som alle andre Aftener – ingen Extraforplejning af nogen Retning. I Julen var vo-

res eneste Glæde den, at vi snart skulde bort – hjem!

Han saa med et hastigt spørgende Blik paa os. - Ved De, hvor længe vi skal blive her?

Jeg svarede, at jeg havde hørt 4 á 5 Dage – da lo han og raabte straks, saa alle Mand kunde høre det: Kun 4 á 5 dage, saa hjem, hjem!«

Wiibroes Jul

I anledning af den forestående jul og 175-året for grundlæggelsen af Wiibroes Bryggeri, bringer vi her et lille udvalg af bryggeriets juleetiketter, som mange sikkert husker.

Returadresse: Helsingør Museumsforening
v/Torben Bill-Jessen, Aarhusvej 69 b. 3000 Helsingør

*Det er ikke mange år siden, julenisserne hvert år lavede nye lojer i vinduerne til dametøjforretningen Aage Jensen & Son på hjørnet af Stengade og Bramstræde. Da Flemming Aage Jensen valgte at nyde sit velfortjente otium, sluttede denne hyggelige tradition i byen.
Fotografi: Lars Johannessen.*

